

II SYMPOZJUM PEDAGOGICZNE PLACÓWEK OPIEKUŃCZO- WYCHOWAWCZYCH
(Całodobowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. św. Dominika Savio, Częstochowa,
8 listopada 2014)

Już po raz drugi Całodobowa Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza im. św. Dominika Savio we współpracy z Wydziałem Nauk Pedagogicznych UKSW zorganizowała spotkanie w formule sympozjum. Jego temat brzmiał: *Z opieki w dorosłość. Wychowanie przez usamodzielnienie*. Podobnie jak w roku ubiegłym, adresatami konferencji byli przede wszystkim dyrektorzy, wychowawcy, pedagodzy i inni pracownicy placówek opiekuńczo-wychowawczych, naukowcy zajmujący się tą problematyką, studenci oraz inne osoby zainteresowane tematyką wychowania. Patronat honorowy nad spotkaniem objęli: przełożony Inspektorii św. Jana Bosko ks. Alfred Leja, kierunek pedagogiczny Wyższego Seminarium Duchownego Towarzystwa Salezjańskiego w Łądzie oraz Wydział Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Komitet Naukowy Sympozjum stanowili: prof. UKSW dr hab. Jadwiga Kuczyńska-Kwapisz, prof. dr hab. Irena Kurlak, prof. UKSW dr hab. Barbara Kałdon, ks. prof. UKSW dr hab. Jan Niewęglowski, prof. UKSW dr hab. Anna Fidelus, ks. dr Zbigniew Babicki, dr hab. Barbara Galas.

Wprowadzenia w tematykę sympozjum dokonał ks. insp. Alfred Leja. Podkreślił, że życiowa zaradność i samodzielność wychowanków to jeden z celów, jaki stawiał przed salezjanami – wychowawcami młodych – św. Jan Bosko. Należy na nią patrzeć przez pryzmat celów dalekosiężnych, określonych hasłami: uczciwy obywatel – dobry chrześcijanin.

Część pierwsza konferencji miała charakter teoretyczny. Chodziło o to, by zebrany przedstawić aktualne trendy w naukowym podejściu do zagadnienia samodzielności wychowanków. Dlatego przedstawiono następujące zagadnienia: ks. prof. dr Zbigniew Formella SDB (UPS, Rzym) – *Wychowanie do samowychowania – każdy jest protagonistą własnego rozwoju*; ks. dr Marek Dziewiecki (UKSW, Warszawa) – *Wychowawca – nauczyciel mądrości, wolności i miłości*. Tę część moderowała prof. UKSW dr hab. Anna Fidelus, prodziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych UKSW, przy pomocy ks. mgr Tomasza Kościelnego, prorektora WSD TS w Łądzie.

Pierwszym wystąpieniem był referat, który przedłożył ks. prof. Zbigniew Formella, dyrektor Instytutu Psychologii UPS w Rzymie, kierujący katedrą psychologii wychowawczej. Podkreślił, że podstawę każdego systemu wychowawczego powinny stanowić relacje wychowawca-wychowanek, a zatem nie wychowuje instytucja z nawet najdoskonalszymi regulaminami, tylko człowiek – człowieka. Dojrzały wychowawca jest protagonistą samorozwoju wychowanka – umiejętnie towarzysząc mu w drodze, szanując jego indywidualność. Wykorzystuje przy tym grupę rówieśniczą (np. skautową) i metody wychowania przez działanie. Człowiek dzięki procesowi wychowawczemu dochodzi do samodzielności, którą można ujmować w różnych aspektach.

Z nieco innej strony zagadnieniu samodzielności przyglądał się w swoim wystąpieniu ks. dr Marek Dziewiecki, adiunkt UKSW, psycholog, autor ponad 50 publikacji książkowych. Nakreślił, jak Pismo św. ujmuje wychowanie: najlepsze, co można uczynić dla wychowanka, to pomóc mu w rozwijaniu rozumności, wolności i miłości. Bez tego jego droga do samodzielności może skończyć się na manowcach bezrozumności, zniewolenia i egoizmu. Ukazał Jezusa jako tego, który wychowawcę uczy mądrze kochać wychowanka – w sposób dostosowany do jego zachowania. Sam Jezus wspierał szlachetnych, błędów nie akceptował, trwających w błędach twardo pouczał, bronił się przed krzywdzicielami, a tym, którzy potrafili się wznosić na wyżyny miłości, powierzał ważne zadania.

Drużną część sympozjum należała do praktyków pracujących na co dzień z dziećmi i młodzieżą w różnych placówkach wychowawczych bądź mających z nimi styczność w ramach instytucji wsparcia rodziny, poradni czy organizacji pozarządowych. Tę część moderowała również prof. Anna Fidelus, tym razem przy pomocy ks. dra Marka Dziewieckiego.

Tę część rozpoczęła mgr Anna Gajda-Jany ze Stowarzyszenia „Dla Rodziny”, które na zlecenie UM Częstochowa prowadzi Częstochowskie Centrum Wsparcia Rodziny. W referacie pt. *Zagrożenia procesu usamodzielnienia w doświadczeniu Częstochowskiego Centrum Wsparcia Rodziny* ukazała proces formalnego usamodzielnienia wychowanków rodzin zastępczych i placówek pieczy zastępczej od strony pracowników socjalnych i instytucji koordynujących ten proces. Zgadając się

z przedmówcami, że dochodzenie wychowanka do samodzielności stanowi długą i mozolną drogę, zwróciła uwagę na przepis, który mówi, iż proces formalnego usamodzielnienia rozpoczyna się z chwilą przyjęcia wychowanka do placówki. Podzieliła się też refleksjami ze swej wieloletniej pracy, wskazując, że czynnikiem gwarantującym wyższą jakość procesu usamodzielnienia jest wszechstronna współpraca instytucji państwa z rodzinami, placówkami i organizacjami pozarządowymi.

Trudności w usamodzielnianiu wychowanków z niepełnosprawnością intelektualną nakreśliła w swoim wystąpieniu mgr Anna Kościańska z Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej – pedagog specjalny, terapeuta integracji sensorycznej. Przedłożyła referat pt. *Usamodzielnienie wychowanków z niepełnosprawnością intelektualną*. W oparciu o swoją długoletnią współpracę z Polskim Stowarzyszeniem na rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym zaznaczyła, że w przypadku wielu takich podopiecznych proces formalnego usamodzielnienia nie stanowi progu ich życiowej zaradności i samodzielności – często jest wstępem do innych form wsparcia, które trwają przez całe ich życie. A zatem są wychowankowie, dla których zakończenie pobytu w placówce pieczy zastępczej nie jest równoznaczne z tym, że sami poradzą sobie w życiu.

Kolejny referent ks. mgr Tomasz Kościelny SDB, pedagog z wieloletnim doświadczeniem w pracy opiekuńczo-wychowawczej i resocjalizacyjnej, do niedawna dyrektor MOW Trzciniec, przedstawił zagadnienie: *Współpraca placówek opiekuńczo-wychowawczych i młodzieżowych ośrodków wychowawczych w procesie usamodzielnienia wychowanków*. Przypomnił, że młodzieżowe ośrodki wychowawcze jako placówki resocjalizacyjne resortu edukacji usamodzielniają swoich wychowanków w oparciu o inne przepisy niż placówki pieczy zastępczej. Na przykładzie metod stosowanych w MOW Trzciniec, m.in. biwaków usamodzielniających i wychowania przez pracę, podkreślił, że dochodzenie wychowanków do samodzielności wybiega poza ramy procesu formalnego usamodzielnienia. Jako że z badań Teresy Kaniowskiej (Ośrodek Rozwoju Edukacji MEN) z 2011 roku wynika, iż ponad 40% wszystkich podopiecznych MOW jest jednocześnie wychowankami pieczy zastępczej, rodzi to specyficzną sytuację usamodzielniania „podwójnych” wychowanków. Dlatego tylko ścisła współpraca wszystkich odpowiedzialnych za proces usamodzielnienia daje rękomię jego większej skuteczności.

Mało jeszcze zagospodarowany teren stanowią projekty, realizowane przez organizacje trzeciego sektora. W interesujący sposób opowiedział o kilku z nich mgr Jarosław Banasiak, socjolog z Fundacji Robinson Crusoe, w wystąpieniu pt. *Proces usamodzielnienia. W poszukiwaniu kompleksowego modelu*. Zaznaczył, że metoda projektów niejako podwójnie usamodzielnia wychowanków, powodując ich aktywne włączenie się w proces usamodzielnienia i dając im do ręki konkretne narzędzia i kompetencje. Jako koordynator tzw. *Wehikułów Usamodzielnienia* wskazał efekty, które daje oformalizowanie procesu usamodzielnienia, z powodzeniem realizowane przez różne fundacje i organizacje pozarządowe.

Po zakończeniu obu sesji miała miejsce dyskusja panelowa, której podsumowania dokonała prof. UKSW dr hab. Anna Fidelus, kreśląc bogatą paletę poruszonej w wystąpieniach problematyki. Wskazała, że wiele z poruszanych problemów można zawrzeć we wspólnym mianowniku teorii inkluzji społecznej.

Symposium – podobnie jak ubiegłoroczne – spotkało się ze sporym zainteresowaniem i zgromadziło przedstawicieli wielu placówek i instytucji. Uczestnicy podkreślali trafność podjętej tematyki, jak również potrzebę kontynuacji częstochowskich spotkań.

Z ramienia gospodarzy animatorem sympozjum był kl. lic. Michał Kupiński, absolwent łódzkiego studentatu pedagogiki resocjalizacyjnej i opiekuńczo-wychowawczej UKSW, obecnie wychowawca i asystent w częstochowskiej placówce socjalizacyjnej, kontynuujący studia pedagogiczne w AJD. Sprawne przeprowadzenie spotkania było możliwe dzięki zaangażowaniu całej miejscowej wspólnoty salezjańskiej na czele z przełożonym ks. Zbigniewem Klisowskim oraz ks. Mirosławem Lonczakiem, dyrektorem placówki.

Podsumowując, warto wyrazić nadzieję, że w przyszłym roku akademickim zostanie zorganizowane kolejne takie sympozjum. Już dziś widać, że aktualnych tematów nie zabraknie na wiele jeszcze tego typu spotkań.